

АНОТАЦІЯ

Дутчак М.І. Жанрово-стильова еволюція концертів для туби ХХ-ХХІ ст.

– Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Наукове обґрунтування творчого мистецького проекту на здобуття освітньо-творчого ступеня доктора мистецтва за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво» (галузь знань 02 «Культура і мистецтво»). Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка, Львів, 2025.

У дослідженні вперше в українському музикознавстві здійснено комплексний аналіз жанрово-стильової еволюції концертів для туби ХХ–ХХІ століть. Розглянуто трансформації жанру в європейській, американській та українській академічних традиціях. Акцент зроблено на стилістичних напрямках — неокласицизмі, модернізмі, постмодернізмі та національній інтонаційності, що проявляються в творах Р. Вогана-Вільямса, Е. Боцца, Е. Грегсона, Б. Йорк, Л. Колодуба та ін.

Об’єкт дослідження — розвиток концерту для туби в творчості композиторів ХХ–ХХІ століть у контексті академічної музики.

Предмет дослідження — музично-виражальні засоби, формоутворення, стильові риси, інтерпретаційна специфіка та технічні аспекти виконання концертів для туби.

Мета роботи — виявити та охарактеризувати жанрово-стильові особливості концертів для туби, визначити їхню естетичну та виконавську специфіку у контексті академічної музичної традиції.

Основні завдання:

- окреслити історичні передумови формування жанру концерту для туби;
- проаналізувати естетичні й стильові риси ключових зразків жанру;
- визначити виконавсько-технічні особливості репертуару;
- виокремити тенденції еволюції образної сфери жанру;

- розглянути перспективи інтеграції концертів до сучасної виконавської та освітньої практики.

Методи дослідження: історичний, аналітичний, порівняльний, інтерпретаційний, системно-узагальнюваний.

Наукова новизна: Вперше у вітчизняному музикознавстві систематизовано концертний репертуар для туби, проаналізовано жанрово-стильову специфіку та уведено до наукового обігу маловідомі твори.

Практичне значення: Результати дослідження можуть бути використані у виконавській, педагогічній та науковій практиці, а також для формування репертуару й навчальних програм з фахових дисциплін.

Структура роботи. Дисертаційне дослідження складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку використаних джерел.

Перший розділ присвячено історії формування жанру концерту для туби у світовому та українському музичному просторі. Проаналізовано етапи еволюції — від перших оркестрових функцій туби до становлення її як сольного інструмента. Особливу увагу приділено впливу англійської, французької, американської та української шкіл, де було започатковано традиції створення сольних концертів. Розглянуто вплив культурного контексту, виконавської школи, новітніх технік гри, модернізації інструмента. Окремо акцентовано внесок Левка Колодуба у розвиток українського концерту для туби.

Другий розділ містить поглиблений музикознавчий аналіз п'яти знакових концертів:

1. **Концерт Ральфа Вогана-Вільямса (1954)** — перший повноцінний концерт для туби з оркестром у світовій практиці. Відзначається синтезом класичних форм і британської національної стилістики. Музика поєднує ліризм, танцювальні мотиви та структурну витонченість.

2. **«Concertino» Ежена Боцца (1967)** — зразок французького неокласицизму з модерністськими рисами. Виявляє витонченість мелодики,

ритмічну свободу, віртуозність. Важливий твір для розвитку технічної майстерності тубістів.

3. **Концерт Едварда Грегсона (1976)** — типовий приклад англійського стилю з гармонійним поєднанням традицій та новаторства. Виявляє драматургічну цілісність, симфонічність, філософську глибину.

4. **«Wars and Rumors of War» Барбери Йорк (2004)** — постмодерністський концерт із глибоким емоційним наповненням. Програмна структура твору пов'язана з темою війни, конфліктів і тривожності ХХІ століття.

5. **«Епічне концертино» Левка Колодуба (1986)** — один із небагатьох українських концертів для туби. Створений у неокласичному ключі з національними рисами, поєднує епічну розгорнутість форми з багатством виразових засобів.

Ключові слова: концерт для туби, жанрово-стильові тенденції, ХХ–ХХІ століття, інтерпретація, академічна музика, оркестрування, виконавство.

ANNOTATION

Dutchak M.I. Genre and stylistic evolution of tuba concertos in the 20th–21st centuries — Qualification scholarly work as a manuscript.

Scientific substantiation of an artistic project for obtaining the educational and creative degree of Doctor of Arts in specialty 025 "Musical Art" (field of knowledge 02 "Culture and Art"). Mykola Lysenko Lviv National Music Academy, Lviv, 2025.

This study presents, for the first time in Ukrainian musicology, a comprehensive analysis of the genre and stylistic evolution of tuba concertos in the 20th and 21st centuries. The transformation of the genre within European, American, and Ukrainian academic traditions is examined. Emphasis is placed on stylistic directions—neoclassicism, modernism, postmodernism, and national intonationality—as reflected in works by R. Vaughan Williams, E. Bozza, E. Gregson, B. York, L. Kolodub, and others.

Object of research: the development of the tuba concerto in the works of 20th–21st-century composers in the context of academic music.

Subject of research: musical-expressive means, form-building, stylistic features, interpretive specificity, and technical aspects of performing tuba concertos.

Purpose: to identify and characterize the genre and stylistic features of tuba concertos and to define their aesthetic and performance specifics in the context of academic musical tradition.

Main objectives:

- outline the historical prerequisites for the formation of the tuba concerto genre;
- analyze the aesthetic and stylistic traits of key works in the genre;
- define performance-technical challenges of the repertoire;
- identify trends in the evolution of the genre's imagery;
- explore perspectives for integrating tuba concertos into contemporary performance and educational practices.

Methods: historical, analytical, comparative, interpretive, and systemic-generalizing approaches.

Scientific novelty: For the first time in Ukrainian musicology, the tuba concerto repertoire has been systematized, its genre-stylistic specificity analyzed, and a range of lesser-known works introduced into scholarly discourse.

Practical significance: The research findings can be used in performance, pedagogy, and scholarly work, as well as in forming repertoire and academic programs for specialized musical disciplines.

Structure of the work: The dissertation consists of an introduction, two chapters, conclusions, and a bibliography.

Chapter 1 explores the history of the tuba concerto genre's formation in the global and Ukrainian musical context. It analyzes the stages of the instrument's evolution—from its orchestral functions to its establishment as a solo instrument. Special attention is given to the influence of British, French, American, and Ukrainian schools, where traditions of solo tuba concertos originated. The chapter also discusses cultural contexts, performance practices, playing techniques, and instrument modernization. Levko Kolodub's contribution to the development of the Ukrainian tuba concerto is highlighted.

Chapter 2 provides in-depth musicological analysis of five landmark concertos:

1. Ralph Vaughan Williams's Concerto (1954) — the first full-fledged concerto for tuba and orchestra in global practice. It is marked by a synthesis of classical forms and British national stylistics, combining lyricism, dance motifs, and structural refinement.

2. Eugène Bozza's "Concertino" (1967) — a model of French neoclassicism with modernist features. It reveals refined melodicism, rhythmic freedom, and virtuosic demands. The work is significant for developing tuba technique.

3. Edward Gregson's Concerto (1976) — a typical example of the British style, blending tradition and innovation. The piece is notable for its dramatic integrity, symphonic scope, and philosophical depth.

4. Barbara York's "Wars and Rumors of War" (2004) — a postmodern concerto filled with emotional intensity. The programmatic structure reflects themes of war, conflict, and 21st-century anxiety.

5. Levko Kolodub's "Epic Concertino" (1986) — one of the few Ukrainian tuba concertos. Written in a neoclassical manner with national features, the work combines epic structural breadth with a rich expressive palette.

Keywords: tuba concerto, genre-stylistic tendencies, 20th–21st century, interpretation, academic music, orchestration, performance.

Апробація матеріалів дослідження.

У процесі реалізації творчого мистецького проєкту відбулися такі основні заходи:

Концерт № 1 «Симфонічний вечір в органному залі» в контексті наукового дослідження «**Жанрово-стильова еволюція концертів для туби ХХ-ХХІ ст.**»

Програма:

«Концерт для туби з оркестром» - Ральф Воан-Вільямс

«Епічне концертино для туби з оркестром» - Левко Колодуб

Виконавці:

Академічний симфонічний оркестр Луганської обласної філармонії

Микола Дутчак – туба

Олег Чаплинський – диригент

Любомир Ліщук – диригент

Львівський будинок органної та камерної музики. 12.05.2024

URL: <https://youtu.be/--KtFcwvdlS>

Концерт № 2 «Вечір для туби» в контексті наукового дослідження «**Жанрово-стильова еволюція концертів для туби ХХ-ХХІ ст.**»

Програма:

«Концерт– для туби з оркестром» - Едвард Грегсон

«Концертино для туби з оркестром» - Ежен Боцц

«New kid» - Анна Бадсвік

«Концерт для туби з оркестром» - Барбара Йорк

Виконавці:

Микола Дутчак – туба

Єва Куліковська – фортепіано

Оперна студія імені Героя України Василя Сліпака . 20.03.2025

URL: <https://youtu.be/zrjBYS5jSuc>

Список публікацій за темою творчого мистецького проекту.

Статті у виданнях затверджених МОН України як фахові в галузі

“Мистецтвознавство”:

1. Дутчак М. Особливості розвитку концертного жанру для туби. *Fine Art and Culture Studies*. Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2024. № 6. С. 36-41. URL: <http://journals.vnu.volyn.ua/index.php/art/issue/view/126>
2. Дутчак М. Жанр концерту для туби в сучасних реаліях. *Наукові збірки ЛНМА ім. М. В. Лисенка*. Львів, 2025. №53. С. 22-27. URL: <http://journals.lnma.lviv.ua/index.php/naukovizbirky/article/view/863/825>
3. Методична розробка спеціального курсу за темою творчого мистецького проекту: Концерти для туби ХХ-ХХІ століття: жанрово-стильові трансформації та інтерпретаційні аспекти

Виступи на конференціях:

1. Дутчак Микола. Сучасні виклики виконання на тубі в контексті світових тенденцій. III Міжнародна наукова конференція студентів та молодих дослідників «Міжкультурна комунікація та культурні компетенції в професійній сфері: виклики та можливості в епоху цифрових технологій» (квітень 2024). Львів, 2024.

2. Дутчак Микола. Просування духової музики у цифрову добу: виклики та можливості. IV Міжнародна наукова конференція студентів та молодих дослідників «Міжкультурна комунікація та культурні компетенції в професійній сфері: виклики та можливості в епоху цифрових технологій» (3-4 квітня 2025). Львів, 2025.
3. Дутчак Микола. Роль туби у кіномузиці та відеоіграх: нові горизонти жанрового використання. IV Міжнародна молодіжна науково-творча конференція імені Стефанії Павлишин (10 квітня 2025). Львів, 2025.